

ЗЛАТНОТО МОМИЧЕ ПЪТЯТ НА ДОБРОТВОРСТВОТО

Народната приказка „Златното момиче“ пресъздава по един интересен начин живота на едно обикновено момиче и вижданията на народа за доброто и злото, красивото и грозното. Сюжетът на приказката е изграден по модела на вълшебните приказки, в които доброто винаги побеждава злото. Но до сблъсъка между добро и зло героите винаги преминават през различни изпитания и препятствия.

Заглавието на народната приказка „Златното момиче“ насочва вниманието на читателя в две посоки. Едната може да бъде определена като буквална - за момичето, което е позлатено от една стара баба за благодарност, а другата е преносна - за златно момиче, което е не само красиво и добро, но и златно по характер и душа.

Сюжетът на приказката е с проста структура - типичен приказан сюжет, който се среща в различни фолклорни култури. Главната героиня е изправена пред много трудности, но съумява да ги преодолее благодарение на своите добродетели - милосърдие, доброта, трудолюбие, честност, като накрая е

възнаградена богато. На преден план е изведена народната мъдрост: „Който добро прави, добро получава.“

Сюжетната линия преминава през няколко важни етапа: непрекъснатите скандали между бащата и мащехата, която мрази завареничето и не може да го търпи вкъщи:

„Една вечер мащехата му рекла:

- Не ща дъщеря ти вкъщи. Да се мяха оттук! Ако ли не - аз ще се махна!“

Следващият етап е изгонването на момичето в гората: „Мащехата замесила питка с пепел, турила я в торбата на мъжа си и го изпроводила от къщи заедно със завареничето. Заръчала му да не се връща с дъщеря си.“

Следва намирането на къщичката сред гората и срещата с вещицата: „От прозорчето и се чул глас:

- Кой плаче! Момче ли си или момиче! Ако си момче - върви си по пътя, ако си момиче - влез при мен!“

Важен етап в сюжетното действие са поведението на момичето в къщата на старицата, отношението и към „гадинките“ ѝ и нейната реакция: „- Бабо, каква ми върза герданче! Бабо, каква и на мен ми върза герданче!“

Пък бабичката отвърщала:

- И баба ще върже на каква герданче! И баба ще върже на каква герданче!“

Като награда, момичето е позлатено във вълшебните жълти води на реката, където успява да улови и сандъче със съкровища.

Друг интересен момент от развитието на сюжетното действие е завръщането на момичето у дома, където я очаква не радостта от това, че е успяла да постигне такова богатство, а завист и омраза: „А то тръгнало по пътя и скоро се прибрало вкъщи. Щом застанало на прага, мащехата и бащата ахнали - едно златно момиче стояло на вратата и греело с

невиждана хубост. Протегнало ръце златното момиче, подало сандъчето на баща си и когато той го отворил, що да видят - сандъчето било пълно до горе с жълтици."

Нататък приказката продължава с повторението на същия мотив, който води след себе си и същите препятствия и изпитания - преминаване през странната гора, срещата с различни животни, попадане в къщата на вълшебницата, но този път героинята е друга - разглезената и с лош нрав дъщеря на мащехата, която бабата решава да потопи не в жълтата, а в черната вода: „Момичето харесало жълтата вода и топнало малкия си пръст в нея. Пръстът се позлатил и така си останал - златен. А подир златната вода потекла черна. Тогава момичето събудило бабичката, тя станала, хванала го за косите и го потопила в черната вода."

Сандъчето, което улавя момичето в черните води, за разлика от първото, е пълно със змии и гущери. Така черно и нещастно, то се завръща въщи.

Следва замяната на „златното“ с „катраненото“ момиче по време на сватбеното шествие. Мащехата скрива от царската свита „златното“ дете под едно корито и вместо него облича в булчинска рокля и забулва в було своята „черна“ дъщеря. Разкриването на измамата от петела вестител е последният етап от сюжетното действие: „- Кукуригу! блатна така под корито скрита, черна така - на кон язди!"

„Черната“ мома получава заслужено наказание от царския син, който проявява начаса желание да се ожени за „златното“ момиче: „И когато въвели златното момиче при царския син, целият дворец грейнал от хубостта ѝ. Двамата се оженили и живели честито чак до старини."

Така завършва приказният сюжет. Тук следват и някои поуки. Човек се разпознава като добър и лош в зависимост от това, как ще се справи с новите, необичайни неща в живота, с трудностите, които те пораждат. Чрез изпитанията „златното“ момиче реализира своя преход от едно състояние към друго - от неопитност към придобиване на знания и опит, към израстване и утвърждаване в живота.

Основният конфликт в приказката може да се определи като остър сблъсък между доброто и злото, между правилното и грешното. „Златното“ момиче, което е носител на всички добродетели, се сблъсква със злобата, студенината и завистта на най-близките си хора, но както става в приказките, доброто побеждава. Тази победа цели да възвърне вярата у хората, че и в техния живот ще надделее добродетелта, че и те ще получат награда за страданията си.

„Златното“ момиче попада в един приказен, измислен свят - свят на вещицата и на всичко, свързано с магическите ѝ способности. Този условен свят е изграден от множество символи. Всеки ритуал в него има строго определено значение. Важна роля във фабулата на приказката играе гората. От влизането в нея започва промяната към добро. За разлика от други вълшебни приказки, вещицата не е зла жена, а справедлива старица, която дава своите „дарове“ според заслугите. Нейни най-добри помощници са животните, които изпълняват различни приказни роли. „Змиите“ и „гущерите“ стават добри и благородни, когато до тях се докосне „златното“ момиче. Попаднали в сандъка на разглезената девойка обаче, те се превръщат в носители на зло и проклятие, на смърт. Нахранването и даряването на животните е възлов момент в приказката. Чрез тези жестове момичето получава благоволенieto на съществата от приказния свят. Въпреки краткото му участие, ролята на петела се оказва повратна точка в сюжета на приказката. Гласът на петела възвестява справедливост, прогонване на силите на мрака и тържество на истината.

Гоненето на питката е интересен древен ритуал, изпълняван, преди героите да се впуснат в необикновените си приключения, изпъстрени с най-различни изпитания. По пътя на себедоказването те се утвърждават като положителни или отрицателни персонажи. Други подобни ритуали са „помитането“ или „поръсването“. Те са символ на трудолюбие, на душевна чистота и невинност.

Добродетелта се проявява по различен начин - чрез труд, чрез оказване на материална или духовна подкрепа, докато злонамереността се изразява чрез лъжи, завист и омраза. В народните творби опозицията добро - зло се представя най-често чрез образи, наречени антиподи. Така е и в тази приказка, където „златното“ момиче е добро и трудолюбиво, а мащехата и дъщеря ѝ - завистливи и коравосърдечни. За своята добродетел и трудолюбие „златното“ момиче е наградено по най-добрия начин, докато нейните завистници получават своето заслужено възмездие.

Народната приказка „Златното момиче“ е само един пример, че доброто побеждава злото, но не е единственият, в който добродетелта възтържествува. И това винаги ще е така, за да бъде съхранена вярата в човешкия живот.